

NAŠA SLOGA

POUČNI, GOSPODARSKI I POLITIČNI LIST.

„Slogom zasta male stvari, a nezloga sve porvari“ Nat. Pol.

Prođiplata u poštarinom stoji 2 for., a soljake samo 1 for. za cijelu godinu. Razmjerno 1 for., a soljake 60 novč. za pol godinu. Izvan Carovino višo poštarina. Uđje se najđe najmanje 8 soljakah to su voljni, da im list šaljemo svim ukupno pod jednim zavojom i imenom, darat čemo za 70 novč. na godinu svakomu. Novot se šalje kroz poštarinu *Naznačeno*, ina, prozimo i najbolju Poštu valja jasno označiti. Komu list nedođe na vrijeme, naka to javi odpravništvo u otvorenu pismu, za koje se poplaća nikakva poštarina, naplyat izvana *Reklamacija*. Tko list zima i držl, ako je pošten, to ga i plaća.

Izlazi svaki 1. i 16. dan mjeseca.

UREDNIŠTVO I ODPRAVNIŠTVO

načelo se

Tipografija Figli di C. Amati, via della Zonta, N. 7.

Pisma se šalju platjeno poštarino. Vlosti, dopisi i drugi spisi štampaju se li u cijelosti li u izraku, naimo prama svojoj vrijednosti i smjeru oroga lista. Ne-podpisani se dopisi neupotrebljuju. Osobna napadanja i listo sukrumno stvari nonalaze mjesta u ovom listu. Priobćena se pisma štakaju po 6 novč. svaki redak. Oglasi od 8 redakah stoje 40 novč., a svaki redak suriše 5 novčičah; li u slučaju oporovanja po što se pogode oglašnik i odpravništvo. Dopisi se novražaju. Urod-ništro i odpravništvo, osim izvanrednih slučajevah, nedopisaju, nego putem svođ Listnice.

Recimo istinu

Početkom ove školske godine presvietli porečki biskup sakupio je u Koprnu pod jednim krovom nekoliko talijanskih djakah, da jih odgoji za svećenički stališ. Neugodno je ovu odluku dirnula nekoga dopisnika iz one biskupije, što među onimi djaci nema niti jednog djaka hrvatskoga roda. Radi toga u jednom dopisu oštro napada na presvietloga biskupa, da odvise njeguje Talijane i da ne mari za rod i krv, iz koje je potekao, najme za Slavene odnosno Hrvate svoje biskupije.

„Naša Sloga“ bje najprvo umoljena, da tiska taj dopis, ali radi važnih uzroka nehtjedosmo ga tiskati. — Obratio se dopisnik na uredništvo „Edinosti“ glasila političkoga društva istog imena. Ovo je poslovenilo i tiskalo rečeni dopis.

Mi smo mirnim srecem motrili graju, koju je podigao taj dopis i razne mkninacije, da se oslabi vrijednost toga dopisa te ako smo se danas odlučili reći koju našu u tom poslu, to smo prinukani dopisom im Istre u Eco del Litorale Br. 17 i 18 t. 1. (list katolički izlazeći na talijanskom jeziku u Gorici) u komu dopisnik ružno i sramotno napada na siromašni hrvatski narod u Istri.

Ako je taj dopisnik želio braniti presvietloga porečkog biskupa to bi bio morao učiniti u „Edinosti“, gde je bio uvređen, da njezini čitatelji čuju i drugi zvon, nimalo pako napadati na hrvatski narod u talijanskoj, gorickoj novini. Što i dragom u „Eco“ curaju zubi za nami? Nevjerojatno, i naša vjera morala bi bit na talijansku!?

Porečki kaptol u svojoj adresi povodom dopisa učenjenoj biskupu ovako govori: „Vi ste presvietli gospodine već oprostio onom dopisniku, koji je po nmenju istoga gospodina pisao više nego iz zloće iz lakoumnosti. Ali reć bi da dopisnik u „Eco“ malo mari za biskupa, njemu nije stalo do drugoga nego ružiti hrvatski narod. Reć bi, da niti „Eco del Litorale“ u Gorici, koji ne stanuje daleko od onog skupnog sjemeništa, ne mari za biskupa i za uzgoj one mladeži. Tamo ima sinovah slavenske i talijanske krvi, koji su sinovi iste pokrajine i koji imaju širiti vjeru Isusovu među Slavene i Talijane, vjeru mira i ljubavi. A Eco tako nazvani katolički list radi li on u vinogradu mira? Da je ovaj časopis protivan nam Slavenom to smo dobro znali, ali po svema smo se osvedočili prigodom bule sv. Otca Lava XIII. glede slavenskih apoštolah sv. Cirila i Metoda i glede službe božje u slav. jeziku.

Nije naša namjera slediti dopisnika u Eco, kako pobija dopis u „Edinosti“.

to nije bilo potrebno. Tko je pročitao onaj dopis upoznao je, da ga je mlada i vatrena ruka napisala, kako je opazio i sam porečki biskup te da ga je ljubav do svojega naroda na to prinukala.

Nam je malo stalo do kleventanja dopisnika u „Eco“ već nemožemo pregorjeti, kako nastoji opravdati istarsku junttu, što je dala 400 for. za ono 11 djakah u Koprnu.

U biskupiji porečkoj i puljskoj, veli taj dopisnik, veleposjednici su goli Talijani, ovi plaćaju najviše poreza, dakle je pametno učinila, da je uzela od noveca, što plaćaju Talijani 400 for., da pomogne talijanske djake.

Da je u porečkoj i puljskoj biskupiji mnogo veleposjednikah, koji bi imali plaćati provincijalni porez, to je istina, kako je istinito da su ovi upravo najviše u zaostatku, dočim u obće Slavene Istre Istri posteno svoj porez plaćaju. N. p. Porečki je sudbeni kotar godine 1879. imao platiti provincijalnoga nameta 7039 for., te je u istoj godini imao zaostatka za provinciju 25014 for. Evo dokaza kako izključivo talijanski veleposjednici svoj provincijalni namet plaćaju. Malo bolje ga plaćaju veleposjednici Motovunskoga kotara, gdje se je godine 1879. imalo platiti, 7148 for. a ostalo u zaostatku for. 16814 Jedino dva kotara porečke biskupije, gdje su Talijani veleposjednici, dužni su for. 41828 za provincijalni namet. Da vidimo kako plaćaju taj namet naši Hrvati. Voloski kotar god. 1879 imao provincijalnoga nameta 5063 for. a zaostatka je bilo 2414 for. U Cresu for. 3027, zaostatka 1106 for. U Lošinju for. 7116, zaostatka 4614 for. Dva talijanska kotara sa 14187 for. god. nameta su u zaostatku u znatno svoti od for. 41828 naša tri kotara sa 15206 god. nameta su u zaostatku u svoti od for. 10784 Evo lepog razmjera, kako plaćaju veleposjednici Talijani, i kako opet siromašni Hrvati.

Sad da kazemo nešto o školskom nametu, koji iznaša 18% na državne poreze. U porečkom su sudbenom kotaru god. 1879 potrošilo iz provincijalne blagajne za pučke škole toga kotara 7423 for. sledi dakle da su drugi kotari morali dodati za pokritak troškovah onih pučkih skolah ništa manje nego 398. for. U ovoj godini školski trošak nije manji. — Od kuda dakle onih 400 for. za talijanske djake u Koprnu?

Dopisnik navadja drugi provincijalni namet najme 75% na potrošarinu (dazio consumo), koju on nazivlje glavnim provincijalnim dobodkom i tvrdi, da ako je iz ovoga fonda dala 400 for. za talijanske djake, da nije Hrvatom učinila krivice, jer da oni (Slavene) jako malo plaćaju dacija. „Al dazio consumo, che forma la rendita principale della provincia d'Istria assai poco contribuiscono i croati“.

Lazljivi dopisnice! vidi se, da te-

bi nije do istine, već te je mrzija do Hrvatah zasliepila! Primi u ruke juntin izkaz o porezu god. 1879 te ćeš lahko razabrati, tko je platio onih 97. 190 for. koji su uplaćeni za provinciju.

Vidiš čes, da je sam puljski kotar platio for. 33. 750.

Što se poreza tiče to nesmjemo ovaj grad nazvati nit talijanskim nit hrvatskim, već jedino vojničkim, jer kad bi sutra posada ostavila Pulj, plaćao bi taj grad manje nego Vodnjan. Ako dakle odbijemo puljski porez ostajem nam for. 63.440. Ovoj svoti dopri-nieli su Talijani i Hrvati kotarah porečke i puljske biskupije:

porečki	2100 for.
motovunski bez Oprtija	1200 "
vodjanski	1250 "
rovinjški	4055 "
labinjski bez Sumbeda,	
Sušnjevice i. t. d.	2000 "
	11605 for.

Strpi se, moj galantomo, pak pogledni, koliko plaćaju u tu svrhu oni kotari, gdje stanuju samo Hrvati, to ćeš naći:

pazinski kotar	6749 for.
voloski	5812 "
podgradski	3622 "
buzeski	2450 "

i tako drugi.

Ako nisi slipe, bilo je na erumpe, da snma dva hrvatska kotara plaćaju for. 956 više za „dazio consumo“ nego ciera porečko-puljska biskupija izuzev grad Pulj te se nestidiš trubiti po talijanskim novinah, da Hrvati skoro ništa za to neplaćaju. Poznato je, da imate mnogo rečih, da znate klevetati, samo težka vam je istina.

Dalo bi se još mnogo govorilo o opazki, zašto junta podupire samo djake iz porečke-puljske biskupije a ne iz drugih dvih biskupijah. Ovo su riječi našega dopisnika u „Eco“, koji se toliko zauzimlje za junttu: „Jer je junta osviedočena, da je novac potrošen na djake, koji se odgajaju za svećenike, uzalud bačen, ako se isti djaci nesaberu u jednom zavodu (institutu), ako se neodgoje sasvim kršćanski te ako se nemelnu pod nadzor kojega svećenika. Gle čuda, kako religioznu nam taj dopisnik predstavlja junttu! Mislio bi čovjek, da su to sgoljni skrušeni. Danasnji dan gdje sve više, da se svećenici odaljuju od svieta, da se osamljuju, ovo liberalaceh gdje traže, da je jedini spas za svećeničkoga pitomeca, da se zatvori! Dakle „danaro spreca“ bijaše novac potrošen na nase domaće biskupe? Uzalud potrošen novac na tolike nase kanonike, župnike i u obće sve vrle svećenike, koji nisu bili tako sretni, da su jih zidine konvikta krile? Kakvoga vrloga zatočnika našla je junta u Poreču!

Mi nismo proti konviktu, jer znanemo, da bi se u dobro uređenom zavodu najbolje pripravili mladići za

svećenički stališ te još bolje znanemo, da je tršćanski biskup u tu svrhu darovao liepu svotu svojega noveca, dakle sve svoje te da je sakupio i priliehu svotu darovah, ali, kao što će naši čitatelji uviditi iz odlomka pastirskoga lista, nije se ta vruća želja biskupova mogla dosad izpuniti; da je pako novac, kojim biskup tršćanski podpomaze mladiće na srednjih skolah, zlo potrošen, to može kazati samo kakva šuplja glava a ne čovjek, komu je nauka najviše vrielo. Dosta mu budi!

IZVADAK

Iz pastirskoga lista tršćanskoga koparskoga biskupa u oči korizme

Buduć nam prostor lista nedopušta, da priobćimo ciel sadržaj to donasamo našim čitateljem ovaj zanimivi konac toga lista:

Sada mi je reći nešto vam, častni poslenici u ovdješnjem diehu vinogradu Gospodinova. Česa se jur dugo vrća, mena u naprjed hojasma, to mući nas jur ljuto, i to je: veliko pomanjkanje svećenikah. U gradovih ima još dovoljan broj duhovnih pastirah, ali u manjih mjestih i po selih manjka jur sada oko šestdeset svećenikah, a do četiri, najdalje pet godinah manjka će ih dva puta toliko, jer u semeništu Gorickom imamo u četirih bogoslovnih tečajih mjesto pedeset samo sedam pitomacah. Mnogi izmedj vas su stari i onemogli, ima vas mnogo slaba zdravlja, a puk je razsijan po dalekih i često puslih krajih; kako ćete vi nadonjestiti šestdeset radnikah, koji manjkaju? Uz najbolju volju nemožete toga potpunoma učiniti; mi napređuje barem opravljati drage volje, što više možete, a da neklone srđcen ni u najljutjoj potrebi, koje sve to veća biva, često si pripominjite, kako se je jednom Isus kruto razalostio: „Gledajuć mnozvo puka, jer bialu zapušteni i rzsijanji kao ovece bez pastira“ (Mat. 9, 36). Vi ste ovedivši mnogih tughah i nevoljah, od kojih uzdiše puk, i u mnogom ste učestnici njegovih mukah; kost ste od njegove kosti i tielo od njegova tiela, pak ga zato iskreno i milujete i zalite, i to ne samo besjedom nego i trudom i požrtvovanjem, navlastito kad po jedan vas mora raditi i truditi za dva i tri, i kad vam se je preseliti iz jednoga u drugo, možda i daleko mjesto, na vlastiti trošak, što vam je koji put vrlo mučno. Opo-minjite često vjernike, da potpre u toj nevolji, pače da se pripravljaju na sve veću trpnju, pak da si gledaju i sami pomoći, što veće i bolje mogu i znanu, posebno da pomno poučavaju i goje bogoljubno svoju djecu, jer nema ni čovjeka ni oblasti, koji bi im još za mnogo godinah mogli dati potrebitih

dušnih pastirah. Prošle godine je umro osam duhovnikah naše biskupije, četiri su stupili iz službe u pokoj, a redjen nije bio ni jedan jedini. Ni žarka nam želja nije se izpunila, da ćemo moći zavesti ili utemeljiti seministe za gimnazične djake, jer se je do sada pre-malo novacah nabralo za ustanovljenje zavoda primjerna velikoj potrebi pro-strane biskupije s tri i dvanaest tisuć dušah, a gojenjem malena broja mladićah u seministu uz primjerno prevelik po-trosak pri tolikoj sadanjoj draginji ne-stalo bi u malo godinah nabranoga noveca bez znatne koristi za biskupiju. Zato će se još napredovati biranjem mi-lostinje i podjeljivanjem novčane pomoći ubožnim i dobrim djakom za odjeću i knjige, nekim najsiromašnijim i za branu, i u tu svrhu potrosilo se je do sada za šestdeset i pet mladićah preko četiri tisuće forinti od kamatah ili obrestah od nabranih novacah. Svim milostivim dobroćiniteljem dao Bog strotniko uz-darje, i uzbudio još i u mnogih drugih vjernih plemenitu želju i veselje za podupiranje toga biskupiji toll potrebi-toga poduzetja.

Otajstvena pisma.

Zadnji put smo natuknuli nješto o pismu, koje se je raztreslo po Istri i po drugih stranah te koje je hrvatski list „Sloboda“, doslovce u prevodu u broju 28. od ove godine štampao. Kao što nismo dosada godinu prošlih da nismo se prije dobro o stvari obavje-stili to ćemo i danas nekoliko riećih kazati. Glavnu stvar si pridržajmo za buduće. Bojali se je bilo, da će se isti-nost toga pisma tajiti, nu buduće se je isti onaj, koji ga je primio: g. Sussa, računarski ravnatelj kod junte u Poreču, izjavio, da ga je primio onakva uz ma-lene promjene, budući nadalje čujsmo, da i junta znanje toga lista netaji, zato ovdje za sada kratki sadržaj izpustiv naslov tiskanoga pisma: G. Cuder, bivši u Kastvu juntin delegat, daje o svojem radu u Kastvu izvješće ravnatelju (g. Sussi), prošeć ga, nekak o tom izvješću i njegovih u njem predložih izvoli pro-sbornih i s gospodom, što sjede kod zemaljske junte u Poreču. To izvješće pisano je u Kastvu dne 22. februara 1880 a potpisano Cuderom.

U tom se izvješću gorko jadikuje, kako se u svoj Istri, ov i on kraj Učke, od dana do dne budi i pridize slavens-ko pleme; navadjaju se uzroci tog po-javu pak se predlažu sredstva, kojimi bi se slavensko u Istri gibanje dalo prepriječiti, dapače sasvim izkoreniti i uništiti. Prvo i najuspješnije sredstvo jest, veli gosp. izvjestitelj, razkomadati občinu kastavsku, koja da je svega toga zla prvi i jedini uzrok; te raz-dieliti ju na tri ili četiri obćine ili podestarije, jednu slabiju i siromašniju od druge; zavadići jih, da se bez pre-stanka kolju i pravdaju medju sobom radi obćinskog imetka: pa kad to bude, da će biti i konac svim slavenskim mušicam i ondje i u svoj ostaloj Istri.

Tko se od naših čitateljah spomi-nje lanjskih događajah u Kastvu, spomi-njal će se i toga, da se je onda o odlučujućih krugovih živo radilo baš o razkomadanju gori rečene obćine, pa tim da je to izvješće jako istini podobno. Dapače uvjerava nas stanovita dobro obavješćena osoba, da su se stvari u Kastvu baš onako razvijale, kako se pripovieda u tom izvješću, pak da su i sami razni nadnevi (date) i brojevi točno zabilježeni; zato da se je tim više čuditi čudu, kako je to izvješće moglo ugledati bijeli svijet, bilo da je palo u pozvate bilo u nepozvate ruke. A i sam slog i način pisanja da točno odgovara osobi, koja je tu tobože

potpisana. Toga radi mi ćemo ga u jednom od budućih brojevah probićiti u hrvatskom prevodu, da ga naši čitatelji sami čitaju i da mu sude; a i vriedi, da ga svaki istarski Hrvat i Slovenc na pamet nauči, kao Otčenah, jer neima u njem rieći, a da nebi duboko u srce dirnula svaku iskrenu i pošenu dušu i tim ju sa sna probudilo.

Na koncu dodajemo, da se i tr-šćanski „Independente“ tobože čudi, kako mu je to pismo došlo u ruke. Ali njemu se negnusi ni navedena pro-pravnica ni bogomirski način, kojim se tu kani iztriebiti i zatriti nas u Istri narod; samo veli, bacajmo sumaju na na-u stranku, da se takove stvari dadu štampati isto onako u Pragu, kao i u Milanu. To je istina, to znamo i mi, s toga nemozemo još reći nierno ni bilo o postanku tog pisma; ali zato njegov sadržaj nije manje važan i ozbiljan u našima očima, jer kud voda teče, jarak ostaje!

Stvari čuvene kod gl. razprave proti Eduardu Cuderu i ovo pismo po-kazuju u pravom svjetlu naše protivnike. Nismo još zadnje rekli!

Glavna razprava
proti Eduardu Cuderu

Zadnji put obrekosmo, da čeno probićiti tečaj razprave proti Eduardu Cuderu te to danas činimo, samo nam je napomenuti, da veći zločini, na koje je u zakonu stavljena kazna od 5 do 10 godinah. dolaze pred porotnike t. j. pred 12 muževah iz naroda, koji po svršenju razpravi imaju reći, dali je obtužen kriv ili ne. Sud ima samo upravljati procesom i na temelju od-govora (pravoreka), što ga dobije od porotnikah, izreći polag zakona kaznu. Ako porotnici kaznu, da je obtužen nekriv to ga sud proglasi riešenim i obtužbe te ga odmah iz zatvora pušta. U Cuderov proces vršio se je pred porotnim sudom 9. ozujka o. nj. pod predsjedanjem savjetnika g. Sciolis-a. državno odvjetništvo zastupao je za-mjenik drž. odvjetnika g. Canevari. ob-tuženikov branitelj bijaše g. odv. Dr. Richetti.

Eduard Cuder pok. Martina iz Kopra, star 31 godinu, oženjen, raču-novodija, sad bez službe, neporočan, obtužen hje rad zločina službenoga pronevjerjenja *U tuzbenici se navadjaju:* Eduard Cuder bude dekretom zemaljs-koga istarskoga odbora od 14 Decem-bra 1877 br. 4947 otposlao u Kastav. Sliedećim dekretom od 12. Oktobra 1878 br. 4291 oduzeo mu prijašnji djelokrug kao delegiranu komesar te ostavljen na dispoziciju iste obćine, koja ga zadrži kao likvidatora dok ga nije zemaljska junta dekretom od 25. februara 1880 otpustila. U o-vom svojstvu kao obćinskom likvidatoru bude mu povjerenio od vladinoga ko-mesara g. Simziga (koji je tada obćinom upravljao), da iztjera globe za sumske prekršaje od nekjih obćinarah C. k. Kapetanam na Voloskom obratio se je pismom 13. februara 1879 br. 813 na obćinu, da od pojedinaćah sakupi te globe. Cuder imao je dužnost iztjerati od dotičnikah te globe te jih izrnieći obćinskoj blagajni, da jih ona u svoje vrieme odposalje na c. k. porezni ured na Volosko. Od Cudera hje otposlano na Volosko od tih globah for. 516: 47%, ostalo je pak u njegovih rukah, *kao što i sam izpovjeda*, for. 327.86%. te odbiv esekutivne troškove nije izplatio u bla-gajnu for. 277.85. Ovu svotu imao bi bio Cuder izrnieći odmah čim je dignut sa svoje službe dekretom 25. februara 1880. Opetovani pozivi, da uruči taj novac i jedan registrar od njega zadržan,

neimadjahu uspjeha tako da je upra-vitelj g. Simzig obavjestio o tom Ka-petanat na Voloskom izvješćem od 2. Aprila 1880 br. 445. Obćina pozivala je po tri puta Cudera odnosno njegovu majku, da položi novce, ali uzalud, pak je konačno 16. lipnja 1880 formalno prijavila stvar državnom odvjetništvu. Stopram 4. studenoga 1880, kad hje Cuder saslušan kod ovdješnjega tribunala položio je u sudbene depozite for. 239.05. U ovoj svoti nalazi se 53 for., koji sa šumskim globami nemaju posla te se samo ostatak od for. 186.65 odnosi na globe u gornjem iznosu od for. 277.85. U ovoj svoti je Cuder odbio for. 91.20 za račun svojih troškovah kod iztjeri-vanja istih globah. Uzrok, radi kojega nije izrnieći iztjerane novece, nalazi Cuder u okolnosti, što nije znao komu da izrnieći novece od globah — nakon od-pusta iz službe — te da je čekao ka-kav nalog od junte, od koje se je uvijek smatrao odvisnim. Naproti tomu istinito jest, da je Cuder dekretom junte od 12. Oktobra 1878 stavljen na dispozi-ciju obćine te se je morao kao pod-činjeni držati strogo nalogah iste; — nadalje iztjeranje istih globah povjerenio bi Cuderu od obćinskoga načelnika i da je pismo Kapetanata od 13. februara 1879 br. 813 bilo dobro poznato Cu-deru, budući se je nalazilo u njegovih rukah, te koje naročito kaže, da se imaju ti noveci odposlati od obćine preko Kapetanata na porezni ured te *zato* ako nije htio uručiti taj novac obćinskoj blagajni, to je mogao obratiti se u tu svrhu na Kapetanat odnosno porezni ured na Voloskom. Nadalje obećaje on sam u pismu od 9. Aprila 1880 uprav-ljenom na obćinskim ured u Kastvu, da će u kratko stvar uručiti te se je i posebnim listom od 24. Maja 1880 obratio na kastavskoga glavarara Frana Munića molbom, da se strpi dok mu nedođe njegovah (Cuderova) mati, da uzmogne urediti svoju stvar.

Štiedi, da je Cuder zadržao svotu od for. 277.80 povjerenju mu iztjeri-vanjen globah radi šumskih prekršajah; što je on i izvan suda izpovjedio ob-ćinskomu geometri Petru Predonzani povjeriv mu, da je tu svotu upotrebio za svoju potrebu *te stoga* je sasvim opravdana obtužba službenoga pronev-erjenja polag §. 181 kaz. zakona.

Cuder opravdavao se, da nije znao komu da izrnieći novece, koje da je imao uvijek pripravne. Veli da je čekao na-log od junte. Na pitanje zašto se je odatieo iz Kastva, odgovarao, da je otišao u Trst traziti službu, budući da ga je junta na nečuvani način digla sa službe nemavev nikakva razloga, od koje da je kasnije dobio 200 for. nagrade a trazio od nje odstetu preko 3000 for. budući da ga je junta tamo namjestila, dok uredi i svrši posao, što bi bilo trajalo najmanje 6 godinah. Veli da mu je život bio gorak u Kastvu te nena-dano odušten ostao bez noveca i službe. Smatrao se i unatoč svim juntinim de-kretom (koji su bili i tečajem razprave pročitani) uvijek za komesara veleć, da je *dobio i ustunih nalogah od junte*, a i u prvom dekretu čita se nješto o „*istruzioni vocati*“.

Prostor lista nam nedozvoljava, da obširnije o tom pišemo te da objavimo način, kojim se je služio *o junti*; tečajem razprave, gdje se je govorilo o svojstvu komesara poslije juntina de-kreta 12. Oktobra 1878 izvadi iz dzepa jedan dekret od iste junte, gdje ga tituliraju opet kao delegiranoga komesara, pak kaže: „*il je junta mene varala ili kojega drugoga*“.

Prvi svjedok c. k. kotarski komesar g. Simzig u kratko razloži svoju misiju u Kastvu te kaže, da mu je Cu-der bio podčinjen te da je morao no-vac od globah položiti u obćinsku bla-gajnu. Izpripovieda kako ga je pozivao

na glavarstvo, da uredi stvar, kako ga je čekao do 10 satiha na večer u ob-ćinskom uredu, ali Cudera ne bilo, već se sliedećega dana polag izjave svie-dokah odatieo iz Kastva.

Svjedok g. Fran Munić, sadanji glavar kastavski veli, da se nije moglo konstatirati, koliko je toga zadržao Cu-der, pa je dva ili tri puta silio pismeno Cudera odnosno njegovu majku, da za držane novece izruči al badava. Kaže da je dva puta bio na Voloskom kod po-kojnoga kapetana Dra. Petrisa, koji da mu se je i pred g. Dukičem izrazio, da je Cuder zadržao preko 200 forinti za sumske globe.

Svjedok g. Predonzani izjavljuje pod prisegom, kao što i drugi svjedoci, da mu je Cuder povjerio stvar, kako je novac u svoje svrhe upotrebio te da mu je rekao prvih danah ozujka 1880, da se nalazi (Cuder) u slabih financi-jalnih okolnostih te sviedoka molio, da mu pribavi kakav zajam. Predonzani izjavljuje da nije mogao nigdje posuditi za njega novacah. Veli, da je bio kod njega i u Trstu gdje uredjenja te stvari Cuderove ali uzalud.

Zadnji svjedok g. Franjo Sussa, ravnatelj računarskoga odiela kod junte, kaže u kojem je svojstvu bio Cuder u Kastvu i potvrđuje, kao što je navelo državno odvjetništvo u svojoj obtuže-nici. Cuder bio je u prediztragi dao na protokol: „*da je on sve svoje stvari, akte, spise i novece ponudio g. Sussi, kad se je desio onda u Kastvu, te je molio da se pozove g. Sussa kao svi-dok. G. Sussa u glavnoj razpravi abso-lutno negira istinitost toga, osobito što se tiče novacah, jer nije bio na to ov-lasten a drugo bio u tom slučaju Cu-dera upravio na pul, kamo da izrnie.*“

Rezultat razprave odgovarao je po-svema predistražnomu pismenom pro-cesu.

Državni odvjetnik konstatirao fak-tum te zahtjevao da porotnici potvrde predloženo jim pitanje krivnje. Bran-itelj naproti iztaknuo, da nije obtuženik imalo zlu nanjeru te da se nije tudjim obogatilo već da je odmah čim je saslušan položio stalnu svotu.

Razloživ predsjednik snda objek-tivno stvar, momente njih govore za obtuženika i proti i razjasniv porotni-kom zakon, koji jasno kaže, da je *onaj kriv zločina službenoga pronevjerjenja* po §. 181 k. z., koji porotom svoji službe ili ur-ovitioga višega ili obćinskoga naloga povje-reno mu dobro u svoti od više nego 5 for. zadržati ili si prisvoji. Čim jednom oblast dozna, to je dotičnik, ako i povratli stetu ili novac, ipak krivac toga zločina.

Porotnici viera li svojoj sobi skoro pol sata te povrativ se u dvoranu iz-javi njihova glava, da porotnici predlo-ženo jim pitanje krivnje jednoglasno negiraju t. j. izjavljuju, da nije Cuder kriv zločina pronevjerjenja.

Na temelju njega pravoreka sud odmah proglasi Cudera nekrivim zlo-čina radi kojega je bio obtužen te ga tuda na slobodu.

Škole u Istri

NA SVRSI ŠKOLSKE G. 1877-78.

I.

Pobrojili smo škole, i razrede u njih po službenih podateh. Računajuć na svaki razred po učitelja, nabrojili smo jih 250. Od tih plaća se jih 195 za Talijane, 18 za Slovence, 37 za Hrvate.

Grozno za onoga, koj pozna broj stanovnikah pojedinih narodnostih, i čeznju prekomorske vlade za Istrom. I školami radi se u ruke te vlade. Sani čitatelji nek si naprave razmjere izmedju pojedinih kotarah. Gdje su Talijani ili gdje nejma sviestnih Hrvata.

tah, tu ima skolah obilje. I to na više razredah, gdje su i plaće veće. Gdje su Hrvati, koje se nepouzdanje potalijanjivati, tu je velika nestašica skolah. I te su skoro samo jednorazredne, najniže vrsti. Njeste je dvorazrednih na otoku Krku. U cijeloj Istri ima samo jedna hrvatska i jedna talijanska, u pazinskom 1 razreda: to su dvie visoke, najviše škole, za naš narod u Istri.

Napravljati razmjere između hrvatskih i talijanskih skolah, između Hrvatah i Talijanah, u pojedinih kotarah, nit se nemože. Sva četiri kotara zapadne Istre imaju 7 razredah, u kojih se hrvatski podučaje. U puljskom kotaru 6 naprama 52 talijanskih, u pazinskom 1 naprama 28 talijanskih, u koparskom 10 slavenskih, ni jedne hrvatske naprama 33 talijanske, u porečkom nijedne hrvatske uz 48 talijanskih. A ipak je i ovaj kotar napučen većinom Hrvatah.

Jesu li bili Hrvati, neimajući svojih skolah, oslobodjenici skolskoga nameta? Ako nisu, tad bi oni imali pravo zahtjevati od zemaljskoga odbora, da njim stokrat nadoknadi jer ga nije potrosio za one, od kojih ga je pobralo.

Izprika, da nebijase učiteljskih silah, nije na mjestu. I ako jih nije zbilja bilo, i ako se je nastojalo, da se jih dovoljno odgaji, o čem dvojimo: to bi se ipak imali novei, koji su se dosad pobrali za škole, gdje jih nebijase ili gdje bi-jahu tuđinske, upotrebiti za škole u lih mjestih.

Izpričavalo se je nestašicu hrvatskih skolah svakako: da nejma hrvatskih knjigah, da nejma skolskih sgradah. Sad se je već došlo na jedinu izpriku da zemaljski odbor moraću nejma. Al novei se je pobiralo i pobire se. Mi Hrvati, siromasi, nećemo da se našim novcem održaje talijanske škole. Ono novca, što se je kod nas pobralo, a nije za nas potrosilo, nek se upotrebi za skolske sgrade i trebueće u skolah. U ime pravice u ime postojanja, možemo to od zemaljskoga odbora zahtjevati.

Naši čitatelji neće nam vjediti zamjeriti, što smo se dulje zadržali kod skolah. Nek nam dopuste, da iz izvješća skolskoga djelovanja za većinu godina, još samo dvie tri zabilježimo.

Računajue na učitelja ili učiteljicu po 60 djece manjkalo bi u Istri 154 učitelja i 160 učiteljica; računajue po 80 djece na svakoga ili svaku, manjkalo bi 85 učiteljah, 108 učiteljicah. Skoro sav taj manjak spada na Hrvate. Pribrojimo li k tim i one, koji bi imali zamjeniti učitelje, u pretežno ili posve hrvatskih selih, nepoznatije hrvatskoga jezika, tad vidimo kolik broj hrvatskih učiteljah je potrebit. Mnogo će se vremena, da se jih zadobije toliko, i ako se bude ozbiljno o tom nastojalo. Hrvatske škole za ženske izuzam oloka Krka, treba početi stvarati.

Obzirom na učevni jezik, čitamo u izvješću. U Istri ima 1.) skolah sa dječom skoro posve talijanskom, sa talijanskim učevnim jezikom 2.) skolah sa dječom samo slavenskom, sa učevnim jezikom slavenskim 3.) skolah sa dječom skoro posve ili posve slavenskom, sa učevnim jezikom talijanskim. U skolah prvih dvaju kategorijah bijaše uspjeh još prilično povoljan. Ako nije u njih posve povoljan, lahko je razumjeti, kako malen bijaše uspjeh u skolah treće kategorije, u kojih nije moglo slavensko diele stvariti izrazu učiteljsva. Nazornaaj obuce nejma u njih njesta. Obučavanje omedajuje se na mehaničko računanje i čitanje. Učeniku malo po malo dosadi, zapusti školu, koja na taj način svoj oplemenjujući upliv gubi. Uspjeh obuke u jeziku nije daleko u tim skolah bio ni malo povoljan. U nekih skolah te vrsti podučavao se je osim učevnoga jezika drugi jezik pokrajine, materinski dječakah ili hrvatski, i to u Boljuni, Zminju,

Tinjanu. Uspjeh toga podučavanja u Zminju i Tinjanu bijaše dobar, u Boljuni slab, jer sam učitelj neznatijue dobro hrvatski.... Mnogomu mora se čudno činiti, da je to crno na bijelo tiskao zemaljski odbor. Onaj zemaljski odbor, koj ima svojih zastupnikah i u pokrajinskom skolskom vieću, u kojem nismo nikad čuli da bi se koj bio zauzeo za hrvatski učevni jezik u hrvatskih, dapače protivno! Onaj zemaljski odbor, koj je prosvjedovao proti hrvatskoj školi u Sv. Petru na Lošnju! Može se izgovoriti, da je branio samoupravu obćinsku, al bojimo se, poznajući ga od drugud, da nije to jedini, da nije to glavni uzrok.

I njemački podučaje se u nekih slavenskih i talijanskih skolah. U koparskom kotaru u 3 skolah, u puljskom u 5, pazinskom u 7, porečkom u 3, lošinskom u 4, voloskom u 7, rovinjskom u 2. U sve dakle u 31 školi podučaje se njemački, u trih samo hrvatski.... I to je znak vremena. I tu se vidi odkud vjetar puše; za koga i za što se brine. Narod sam za stalno nije zahtjeval njemačkoga jezika. Nit nam zemaljski odbor. U većini skolah zavele su ga stalno naše skolske oblasti. Zašto nisu radje zavele hrvatskoga, kod kojega bi se imalo kakvoga uspjeha i koristi? Al što se pitamo! One unagraduju one, koji njemački podučavaju, ako se tim i nejma nikakva trajna uspjeha.

Školske knjižnice za učenike, veli izvješće, u slavenskih krajevih, gdje imaju talijansku školu, samo tad koriste, kad imaju knjigah sastavljenih u materinskom jeziku učenikah. Kotarsko skolsko vieće lošinjsko opaza glede tih knjižnicah, da ni malo nekoriste i da su bez ikakve svrhe, al pomislija da se ne bavljaju knjige mnogo neobzirno u materinski jezik djece.... Što se ovdje skriva? Jeli to prigovor obćinam rad talijanskih ili vladi rad njemačkih knjigah? Koji nam drago, ili obadva, mi obadva podpisujemo. Nam se svakako nepravdo godi.

Kod lakovoga, pristranoga, za Hrvate nepravednoga uređenja skolah, jeli čudo, da je polazak skolski razmjerno slab?

Najbolje se je polazio školu u kotaru puljskom (72%). Pak u lošinjskom (60%). U porečkom 47%, u koparskom 40%, u voloskom 38%, u pazinskom samo 24%.

Izvjeshće navajja i uzroke slaboga polazka. Jedan je: nejma prostorijah potrebitih, a obćine su siromašne. Mi smo rekli, odkud bi se imalo namiriti troške za sgrade u hrvatskih selih: iz novea najme, koj su za skolski namet dala, neimajuće ipak skolah.

Drugi uzrok slaboga polazka, i to u kotarih koparskom, voloskom i pazinskom, a ponekde i lošinjskom jest: što nejma dovoljno učiteljah narodnosti slavenske. Dodajemo ovomu samo, da je taj uzrok valjan i za kotar porečki i puljski.

Pri skolskih odnosajih, kakovi su, svi drugi uzroci su nevaljanj. Kakve volje za školu može bit ondje, gdje sam učevni jezik, uništjuje volju za školu, kako to samo izvješće iztue?

Na svrsi evo malo i zakona.

§ 6. zakona 14. maja 1869. glasi: „O učevnom jeziku i o podučavanju drugoga jezika pokrajinskoga, odlaueje, sastusav one koji školu uzdržaju, pokrajinska školska oblast u medjah zakonnom ustanovljenih.“

§ 37. pokrajinskoga zakona 27. julija 1875. veli: „Pokrajinsko skolsko vieće sastoji: a) iz poglavara pokrajine, ili zamjenika njim ustanovljenaj, kao predsjednika; b) iz dviju članovah zemaljskoga odbora; c) iz izvjestitelja u poslovih gospodarstveno-upravnih; d) iz pokrajinskih skolskih nadzornikah za pučke i srednje škole; e) iz kato-

ličkoga svećenika; f) iz trijuh članovah izabranih između učiteljskoga osoblja pučkih i srednjih skolah.“

§ 38. istoga zakona kaže, da su članovi spomenuti pod e. d. e. f., dakle najmanje njih 7, imenovani od casa na predlog ministra bogostovja i nastave.

Koj ima oči neka vidi, koj ima uši neka sluša.

DOPISI.

Iz srednje Istre, 5. ožujka 1881.

Čini mi se, da je većina prijasnjih dopisnikah ovoga kotara niekako ukočena, buduće jur od davna ne nailazim na dopise napisane po svjestih i poštenih muzevih ove zbilja po naravi i bezdušnih ljudih nesrećene okolice. Razlogom ovaj sutnji bili će valjda uvjerenja, da naš narod živi sada u najboljoj sreći, da uživa sve ono, što ga po Bogu i ljudih ide, da uživa svoja prava; rieću, da je prestalo njegovo robovanje, a započelo njegovo pravično gospodovanje. Nu, po mojem mienju toga nije.

Ako svrnemo okom na svu „pazinsku“ okoleu, ako ju uprav „majstorski“ pregledamo, naći ćemo u njoj veliki mezež, a uz to najveću nepravednost, stono se čini hrvatskomu narodu ove okolice. Sve je uređeno proti duhu njegovomu, sve proti naobrazbi i odnosnoj dobrobiti njegovoj. Sadanje glavarstvo i njegova čeljad nastoji da uzdrži taj narod u tmini prosvjete i zalosti, uzkratjuć mu sve ono, što bi ga dovelo k svijetlu. Hoće, da po silil usadi u srea naše djece onaj duh „talijanstva“ ili „karnjelstva“, te da tako sve više izćezne onaj njima prirodjeni hrvatski duh.

U mjesto da se naši sinovi, naše kćerke naobrazu u materinskom jeziku, kvare se posveima, kadno moraju početi jezikom njima skroz i skroz nerazumljivim. Moramo započeti u našem jeziku, te, ućvrstiv se u ovom, primiti se drugoga. To je naravski zakon, i tako treba da bude.

Dakle izvor narodne sreće nije onaj prvi. U nama, koj dielimo sa drugimi narodnosti jednaka prava, kojih jezik uživa isto pravo kao talijanski ili njemački, u nama, velim, stoji, da ovaj temelj, ovaj izvor sreće preinačimo. Skoro sve obćine ovog kotara (distreta), a osobito one, spadajuće pod pazinsku podlaštarju, stenuju pod po nas nesomnim stanjem. Ovim a ponajpače obćini „Picauskaj“, koja će imati doskora svoje izbore (balotacije) za župana, preporećam najpomnijvije čitanje sliedećeg:

Narode! U svako doba pruža ti se prilika, da se otreseš jarma robskoga, da radiš za tvoje i tvojih zemljakah dobro, da učinis korak k svijetlu te da progledaš napokon najbistrijim okom. Svakojaki izbori zastupnikah za Beč, Poreč, izbori tvojih načelnikah (podeštah), župana i drugih glavarah moraju te prinukati na marljivi rad, na rad, kazem, za tvoje dobro. Pri takovih sgodah negledaj na obličje i ljepotu osobe, negledaj možda na liepi stas, na žute zavojke velike glave, urešene k tomu magjarskimi brei, negledaj na tanke noge, navučene dugimi gaćami, negledaj ni na doktorsko ime, već gledaj na unutajnost čovjeka, na njegovu poštenost.

Traži, savjetuj se, izpitivaj, pak izaberi poštene ljude, poštene glavare, ljude naroda, a ne bezdušne sarenjake, kojih oko zmiri još uvijek za „blazenom Italijom“. Ta čuješ, narode, svaki dan kakovu novost o struji ovih ljudih, čuješ o njihovih nedjeljih, stono ih počinjaju na zator i propast tvoju, čuješ i o kakovoj „petardi“, koja iznenada zagrimi izpod nogu mirne i dobre duše. Šta ćeš više?

Narode! Izbori moraju biti volja

tebe samoga, a ne volja dviju, triju! Bezsrnamni su oni ljudi, izdajice su naroda, koji prodavaju „svoj“ glas za tanjur (tondić) uljem zabljenog oriza ili bigola, za vriednost, kazem, od 5 do 6 novećah. Smiešna je ova istina, nu i žalostna. Neznas, da se tvoj neprijatelj tebe boji, te da zato svom silom svoje duše nastoji, da te uzdrzi u tmini neznanstva? Neznas, da on tvoje oko neprozirnom koprenom (velom) krije, koja, dok postoji, njemu sreću nosi? Neda, da ti progledaš, jer se boji teškog okajanja.

Narode! Hoćeš li jeste tako trpjeti? Hoćeš li jeste dopuštati, talijanšajem i „karnjelom“, da na takav način s tobom postupaju? Ne, narode. To nesmie biti, zeliš li se izbaviti od zla. Promisli, da na takav način postaješ onim pravim robom, onim „schlavianom“, kao što te obćino tvoj neprijatelj nazivlje. Nebudi prodavaocem sama sebe, već gospodarem tvoje osobe, tvojeg glasa, jer tvojom pomoću olakočuješ rad onih „ernih dušah“, koje nemogu podneti ni tvojeg daba. Dodji k sebi, osvjesti se, nespavaj, nelienčari, probudi se, skoči na noge, te polrli k sreći, koja te svaki na k sebi zove. — Pičane! Uvažite dobro moje rieči pri sadanjlih izborih za župana, slavite ih na Vaša srea te podijte pametno i svjestno na posao. A čujemo, da će se doskora obnoviti i izbori u Zminju.

Zminjci, koji ste već na glasu u srednjoj Istri, pokazite; ovaj put, da ste potomci slavnoga roda, pokazite, da znate biti sami gospodari u svojoj kući, izaberite muzeve svjestne, vrle Hrvate te neslušajte, što vam sa raznih stranah trube.

Pouzđajte se u vaše rodoljube, oni vas neće zavesti.

Ijeran.

Pogled po svijetu.

U Trstu 15. ožujka 1881.

U ovo petnaest danah najvažniji dogodjaj u našoj državi jest, da se znani grof Coronini, predsjednik carevinskog vieća, zahvalio na predsjedničtvu i na zastupničtvu, pa da je mjesto njego bio izabran predsjednikom poljski zastupnik Dr. Smolka. Taj odstup je učinio u svoj carevini velik utisak, jer je grof Coronini u obće stovana i obljubljen osoba. U pismu, što ga je pisao na podpredsjednika, veli, da odstupa, jer da vidi, da već neuživaju podpueno povjerenje stovanih zastupnikah. A u ovo zadnje doba bijahu naime Niemei ustavovierci, koji su mu teško zamirali, što se u svakoj prigodi vladau bezpristrano naprama strankam.

Druga viest, na koju je protuma svda Europa, dapače cijeli svijet, jest neznana smrt Aleksandra II., cara ruskoga, koji je u nedjelju dne 13. tek. mjeseca bio razbojnički ubijen usred Petrograda.

Odmah isti dan bude proglašen njegovim nasljednikom, sin mu, Aleksander III. Sad svi nagadaju, kakve će posljedice imati taj dogodjaj za svjetsku politiku, jer se već odkada zna, da Aleksander nije oćin sin u mnogih i mnogih prevažnih toćkah te politike.

Naš Telegram.

Beč 14. marca. Danas je u parlamentu interpelirao Dr. Vitezić ministra nutrnjih posalah grofa Taaffe-a o Čudero-vom pismu upravljenom na ravnatelja kod istarske junte.

SMJEŠICE.

(Iz sбирke Nikole Šimatovića.)

I.

Žento se reki Bašćanin, pak došal sa svojom žurničicom u crkvu na rženjanja. Zapita ga pop: „Mate! uzmijšes li ti Maru „za svoju zakonitu ženu?“ — „Šior si, gošpodinu pričastni; bi bil još laui, da šu ni je dali!“

„A uzmijšes li ju polag naredbe svote matere crkve?“ nastavi pop.

„Aj da, gošpodine; ako pak crkno, tor ću lahko drugu!“

II.

Upitase nekoga siromaha, kako mu je? — „Meni? Meni je kao u raji!“ odgovori siromah. — „Ma kako to?“ upitase ga. — „E, lahko“, odgovori jim, „u raju nit se jede, nit se pije, a tako je i kod mene.“

III.

Nekom soljaku umre žena, pak kad ju ponese u grob, muž njezin stane u sprovodu pjevati. Ljudi navale nanj: „Ma čovječe, što ti radiš? Umjesto da žališ za svojom ženom, a ti olo pjevaš!“ — „E, bratče“, odgovori soljak, — „Ja sam se sa svojom ženom u soljaku sastao, pa hoću, da se u veselju i rastanemo.“

Različite viesti.

Promocija. G. Antun Dukić, rodom iz Knstva u Istri, sada koncipient u Trstu promoviran je 4. ovoga mjeseca na sveučilištu u Gradcu za Doktora prava (*utriusque juris*).

Hrvatski umjetnik i kiporezac g. Rendić poznat već po svojim djolih i izvan svoje domovine boravio je ovo zimu u Trstu to i ovdje svoj rad nastavljao. Pred mjesec danah izležio je mramorasti kip viteza de Marki-a iz Spljeta, djelo koje steklo je obćenito priznanje u ovdješnjih novinah.

Leo XIII. i Rusija. Poznato je našim čitaocim, da su veliki knezovi ruski Sergij i Pavlo pohodili sv. o. Leona XIII. Čita se sada u „Observatore Romano“, da je papa dno 5. veljače poslao velikim knezovom na dar dvie dragocjene slihu u mozaiku, kojih jedna predstavlja Sibihi Tiburtina, a druga sjajni koš od civeča. Dva dana poslije držalo su se u Sixtinskoj kapeli svotečno zadušnice za pa i u prisutnosti svega diplomatskoga tjeła opunovlašćena kod sv. stolice, rimskog patrijarhata i otmetnjih obitelji talijanskih i inozemskih. Svi kardinali, nalazeci se u Rimu, učestvovali su u svotečnom, a sam sv. otac je blagoslovio ties. U loži, odredjenoj za okrunjenje glave, prisustvovali su veliki knezovi ruski Sergij i Pavlo.

Austro-ugarski Lloyd primio je od 1. siječnja do konce prosinca 1880 forinatih 7,720,000 vozarine. Godine 1870 dobio je 7,680,653 f.; prošle godine uzeo je dakle ipak 59.347 f. više.

Ministarstvo u Beču predložilo je nedavno zastupničkoj kući osnovu zakona kojom se razširuju poljskica, koje su vojničkim zakonom već dano pučkim učiteljima. U obrazloženju to osnovu navajda se, da na pučkih školah, postojecihi danas u Austriji, manjka izpitanih učiteljah za 6379 učiteljskih mjestah; 4783 mjesta zastupaju posve neizpitani, za učiteljsko zvanje neodgojeni ljudi, a za ostala mjesta nemože se naći učitelja ni za nuždu, to su te škole zatvorene.

Potres. Na otoku Casamiccioli (na podnožju gora Epomeo nedaleko Puzzuoli) bio je 4. t. m. žestok potres, koji je ostetio sav viši dio otoka. Dvije stotine kuća se srušilo, a drugo kuće hoće da se strovale. Do sada je nadjeno 140 mrtvih i 32 ranjena.

Deputacija iz Hercegovine. Čitano v „Nar. listu“ iz Zadra od 5. ožujka t. g.: Danas je pošlo iz Zadra za Beč osobito obdšanstvo hercegovacko, da se tuži crnu na obdštojeće urede u zaposjednutim zemljama. Odšanstvo sastavljaju: Stjepan Vrtić i Martin Prskalo iz kotara Mostarskoga; Ivan Yukasović iz kotara Stolackoga; i Miho Kardun iz Ljubuškog kotara.

Sterpin Angelj, objubljeni kurat u tršćanskom zavodu za siromaha promenio je u gospodu dne 28 prošl. mj. Rodio se je u Pazinu dne 3. Septembra 1825 a za svećenik bio redjen 24. Sept. 1848. Počivao u miru.

Književne viesti.

Oporuka Pavla Šubića Bribirskoga. Spjevao Ivan Despot, Stoji 20 novč. Rodoljubno sreb vidje žalostno stanje domovine siljavu a sudbini isto te želi jedino, da se do prva-

njoga sjaja podigne. Pavao Šubić Bribirski hrabri svojega sina Mladena te mu polaže na srce udes Hrvatske.

Tko želi imati ovu knjizicu, neka se obrati na našeg urednika, koji će ju odmah poslati.

**

Prošloga mjeseca izišao prvi dio knjigah, što ih je za g. 1881. izdala „Matica Hrvatska“ u Zagrebu.

I. Izabrane pjesme Stanka Vraza sa pjesnikovim životopisom od sveuč. profesora dra. Franje Markovića. Uvoz sa zlatorezom prekrasan je a stoji 2 for. 80 novč.; u mehkio vezana knjiga stoji 1 for. 80 novč. Na četü knjige stoji slika Stanka Vraza.

II. Razgovori o narodnom gospodarstvu. Napiso sveuč. profesor dra. Blaž Lorković. Ovo je djelo vrlo poučna sadržaja, a nagrađeno je iz zaklade grofa Draškovića. Knjižar. cijena 1 for.

III. Haina (Stari sluga) od Henjika Stenjačevića. S poljskoga preov Josipa Stenjačevića. Cijena 50 novč.

IV. Sabrane pripoviesti Janka Jurkovića. Svozak prvi. Cijena 75 novč.

V. Slika iz geologije. Pripodopsis i kulturne crtiće. Napiso Mijo Krištopić. Sa 60 slikah. Nagrađeno iz zaklade grofa Draškovića. Knjižarska cijena 1 for. 50 novč.

To je prvi paket „Matica Hrvatska“ članovom svojim. Nasako će izad i ostale knjige što će ih „Matica“ dati članovom Ciohi hrvatski narod bez razlike stranakah djetinjom žarkom je ljubavi priuio uz ovo po posvjedu velo zaslužno društvo. Nebi smjelo biti Hrvata ikoliko mogućeno a da nije član „Hrvatske Matice“. Prosvjetlom steti ćemo si onaj ugled, što ga nemožemo pravom postignuti.

**

Tisuč i Jedna Noć. Arabska priče — Hrvatskoj mladeži priredio Janko Mišićin. Sa 1 koloritanom i 13 obćenih slikah. U Karlovu nakladom knjizara Ivana Saganca. Cijena 40 novčeah svakomu svozku. Ovo priče su već u svo europskoje jeziku prevodena pak i hrvatski prevod nesmije kasniti. Sve što si govjak može utvarati, što si može vjerovati i nevjerojatnoga pomisliti, svega ima preko mjere u tih pričah, u kojih se zrecni sav čar istoka. Hrvatskoj mladeži preporučamo za ngodon zabavu.

LISTINICA

G. J. Ž. — Sv. L. — Primismo, nastoje i nadalje kako sto počeli. Rado bismo i ono vaše tiskati, al onakvih izrazah nije nam moguće tiskati a izpustiti ih stvar nema vrednosti. Osoba, koja se onakvih izrazah služi, osudjuju se sama. Da ste nam zdravo!

G. V. N. — S. — Hvala nam pripostano. Ono sto nam predložete, nadugo je već stampano pred 2 ili 3 godine u našem listu, umotili bismo dakle vašu dobrotu za ste drugoga.

G. P. P. — Kr. Sa zahvalom primismo.

Teč Novcaah polag Borse u Trstu od 1.—15. Marcja 1881.

Dne	Carakani (tečaj)	Napoleon	Liro ster.	Prid. srebr. bro (tečaj)	Dne	Carakani (tečaj)	Napoleon	Liro ster.	Prid. srebr. bro (tečaj)
1	5.51	9.31	—	—	9	5.51	9.30	11.73	—
2	5.51	9.30	11.73	—	10	5.51	9.29	—	—
3	5.51	9.29	11.73	—	11	5.51	9.30	—	—
4	5.50	9.29	—	—	12	5.52	9.30	11.72	—
5	—	—	—	—	13	—	—	—	—
7	5.51	9.30	—	—	—	—	—	—	—
8	5.52	9.30	—	—	—	—	—	—	—

Br. 64.

Natječaj.

Na redovitoj dvorazrednoj mjesovitoj učionu u Lovranu je za popunili mjesto jedne učiteljice III° vrsti.

Sa ovim mjestom su skopćani dohodci ustanovljeni zemaljskim zakonom 3. novembra 1874 i 10. decembra 1878. Natječajci je za ovo mjesto, (za koje) se zahtjeva i poznavanje talijanskoga jezika, imaju predložiti putem svojih vlasti odnosno ravno ovamo u 14 danah odkad bude ovaj natječaj nvršćen za prvi put u „Observatore Trieste“ molbenice redovito dekontinirane.

C. K. Kotarsko školsko vieće.
Voloska 12. januara 1881.

RIEČ
ISTARSKIH HRVATAH
Talijanom
i svim na koje spada.

Ponukom članka: „L'Istria ed il nostro confine orientale — Paolo Fambri“ tiskana u „Nuova Antologia“ 1879.

Može se dobiti za 70 novč. kod:
Primorska tiskara
na ŠUŠAKU
kraj Rieke (Fiume).

Pregled trćanskoga tržišća. dne 1. Marcja 1881.

	OD for. [br.]	DO for. [br.]
Vosak primorski i ugarski za 100 ^{kg}	—	—
Kafa Portoriko	68	78
„ B. Domingo	50	72
Rto polag vrsti	32	50
Čukar austriljski	29	50
tuđoni	29	31
Criolito travo buhane (dri- santomo)	143	200
Naravno škrljina	3	50
Karubo pulješka	7	—
„ Istanjsko	—	—
„ Žalmski	—	—
Šmekro Kalman	17	—
„ Puljško	12	14
„ 3	3	—
Limuni škrljina	88	93
Šušanci (iti mondule pulj.) za 100 ^{kg}	90	—
„ dalmatinsko	27	44
„ Lašnjaci	13	22
„ Šljivo	11	12
„ Šušanci ruska	12	12
„ ugaraka	16	75
„ galeška	4	70
Kukuruz (ugarski) ruski	7	7
„ austriljski	9	25
„ 7	7	50
„ 8	7	8
„ 9	7	8
„ 10	7	8
„ 11	7	8
„ 12	7	8
„ 13	7	8
„ 14	7	8
„ 15	7	8
„ 16	7	8
„ 17	7	8
„ 18	7	8
„ 19	7	8
„ 20	7	8
„ 21	7	8
„ 22	7	8
„ 23	7	8
„ 24	7	8
„ 25	7	8
„ 26	7	8
„ 27	7	8
„ 28	7	8
„ 29	7	8
„ 30	7	8
„ 31	7	8
„ 32	7	8
„ 33	7	8
„ 34	7	8
„ 35	7	8
„ 36	7	8
„ 37	7	8
„ 38	7	8
„ 39	7	8
„ 40	7	8
„ 41	7	8
„ 42	7	8
„ 43	7	8
„ 44	7	8
„ 45	7	8
„ 46	7	8
„ 47	7	8
„ 48	7	8
„ 49	7	8
„ 50	7	8
„ 51	7	8
„ 52	7	8
„ 53	7	8
„ 54	7	8
„ 55	7	8
„ 56	7	8
„ 57	7	8
„ 58	7	8
„ 59	7	8
„ 60	7	8
„ 61	7	8
„ 62	7	8
„ 63	7	8
„ 64	7	8
„ 65	7	8
„ 66	7	8
„ 67	7	8
„ 68	7	8
„ 69	7	8
„ 70	7	8
„ 71	7	8
„ 72	7	8
„ 73	7	8
„ 74	7	8
„ 75	7	8
„ 76	7	8
„ 77	7	8
„ 78	7	8
„ 79	7	8
„ 80	7	8
„ 81	7	8
„ 82	7	8
„ 83	7	8
„ 84	7	8
„ 85	7	8
„ 86	7	8
„ 87	7	8
„ 88	7	8
„ 89	7	8
„ 90	7	8
„ 91	7	8
„ 92	7	8
„ 93	7	8
„ 94	7	8
„ 95	7	8
„ 96	7	8
„ 97	7	8
„ 98	7	8
„ 99	7	8
„ 100	7	8

Prva Istarska
TVORNICA VOSKA
Sinovah Antona Artusi
u Rovinju

nagrađjena II. darom na izložbi u Gradcu vidje kako sve više raste poraba njezinih vošanih proizvodah te povećav tvornicu pruža svojim konsumentom

ciene i pogodbe uz koje se nije bojati konkurencije. — Nudja svoje proizvode (svieće, duplire, svieće bojadisane)

- I. vrsti (compimento) po f. 2.20 kilo
- II. „ „ „ „ 1.80 „
- III. „ „ „ „ 1.60 „

Bojadisane svieće na ulju „ 3.— „
Tko odmah plati dobije 3% odbitka (skonto), ili pako sn četiri mjeseca bez odbitka, roba slobodna od vozarine do svake željezničke stacije.

Sve navedene vrsti uz cijenu tvornice nalaze se u zakladah:
u Piranu kod G. A. Casali.

„ Pazinu kod G. Mazzarelli & Mizzan.

„ na Rieči (Fiume) kod g. A. Gilardi.

Što se tiče vrstnoće mogle bi ju jamčiti mnoge svjedočbe raznih častnih župnikah i crkvenih upraviteljah i razne poluhvale različitih novih Beča i drugih pokrajinah, nego protivni svakom nekorisnom blebetanju pripušćaju vlastnici svoje proizvode sudu onih, koji će iste rabiti, a plaćat će se kad bude naručba prodajena, da odgovara obrćanku; u protivnom slučaju primiti će vlastnici tvornice naručene proizvode na svoj trošak natrag ili pako će se platiti cijena najzadnje vrsti kod što kod III. vrsti.

OGLAS.

Podpisani vlastnik trgovine

SVIEĆAH

nagrađjene na raznih svjetskih izložbah

kao i na onoj nedavna obdržavanoj u Gradcu

preporuča častnim crkvenim oskrbnictvom svoje iz čistoga pčelnoga voska sastavljene svieće kao što je naređeno po obredu. Fabrikacija stoji pod nadziranjem gorogostastne nadbiskupske kurije u Gorici.

Podpisani jamčiti bez pogreške

nesamo dobrotu, kakvu i druge fabrike

pružaju, nego i pravi izvor svojih

sviećah, sviećah iz čistoga voska

od pčelah; te se odriće svake plate

u slučaju, kad bi se dokazalo, da nje-

gove svieće prodane za vosak od pčela

i u odnosnom računu kao takve nazna-

čene sadržavaju kakov drugi tuk.

Napomenute svieće mirno i po malo

gore, nekaplju i nekidaju se.

Cijena iznasa f. 2.50 po kilogramu,

što je jednako f. 1.40 po bečkoj funti

te se može platiti tečajem jedne

godine bez interesa.

A da bude č. crkvenim oskrbnic-

nicvom laglje, podpisani činić će doći

sviećem, svim onim, koji ga kakvom

naređonom počaste, u najbližnju želez-

ničku postaju, poštu, ili luku i to bez-

platno (franko) i prosto svake vozarine.

Podpisani proviđjen je uvijek veli-

komo zalogom ne samo takvih sviećah,

nego i zalogom jednostavnih i četvero-

uglih duplirah, uskrasnih i slikanih svie-

ćah itd. svake veličine i debeljine te

smatra da se može natječati u svakom

obziru sa svakom sličnom trgovinom u

dravaj li izvan nje.

Ako bi tko želio sviećah ili duplirah

niže vrsti, vlastitoga proizvodjanja,

lahko ga poslužim onimi II. vrsti, re-

čenihi „soltana“ po f. 2.20 kilogramu,

ili III. vrsti po f. 1.80 kilo istom po-

godbom kao odzgor.

Umoljavaju se dakle čast. crkvena</